

Fødevarerpriser og lave indkomster

**- konsekvenser af prisudviklingen
for forskellige indkomstgrupper**

April 2008

Finn Kenneth Hansen og Henning Hansen

Fødevarepriser og lave indkomster

**- konsekvenser af prisudviklingen
for forskellige indkomstgrupper**

April 2008

Finn Kenneth Hansen og Henning Hansen

Fødevarepriser og lave indkomster
- Konsekvenser af prisudviklingen for forskellige indkomstgrupper

© CASA, April 2008

ISBN 978-87-91795-91-6

Elektronisk udgave: ISBN -978-87-91795-92-3

Forord

Det seneste år er priserne steget mere end tidligere. Det skyldes ikke mindst kraftige prisstigninger på fødevarer og energi.

I den anledning har Rådet for Socialt Udsatte bedt CASA analysere konsekvenserne af de relativt store prisstigninger på fødevarer og energi. Hvordan påvirker prisstigningerne husstande med henholdsvis lave og høje indkomster?

Analyserne er bl.a. baseret på særlige analyser af Danmarks Statistiks Forbrugsundersøgelse, som registrerer forbrugsmønstre i forskellige indkomstgrupper.

Rådet for Socialt Udsatte har finansieret undersøgelsen.

Undersøgelsen er foretaget af Henning Hansen og Finn Kenneth Hansen, CASA

CASA
April 2008

Indhold

1	Resumé og sammenfatning	5
1.1	Prisstigninger og husstandenes forbrug	5
1.2	Konsekvenser af stigende fødevarerpriser.....	5
1.3	Konsekvenser for husstande med lave og høje indkomster	6
1.4	Husstande med lave indkomster har haft en negativ udvikling i købekraften.....	6
2	Forbrugerpriserne – hvordan er det gået?.....	9
2.1	Stigning i forbrugerprisindeks.....	9
2.2	Stigende priser på fødevarer og energi.....	10
2.3	Prisstigningerne fra februar 2007 til februar 2008	11
2.4	Konsekvenser af øgede prisstigninger.....	11
3	Forbrugssammensætning.....	13
3.1	Husstandstyper	13
3.2	Studerende, selvstændige og pensionister.....	13
3.3	Indkomstafhængighed	14
3.4	Fødevarerprocenten	15
4	Prisindeks og indkomst	19
4.1	Prisindeks 2007-2008.....	19
4.2	Indkomsterstøttende ydelser.....	21
4.3	Udvikling i real-disponibel indkomst.....	21
4.4	Sammenfatning	23
	Bilag 1: Udvikling i forbrugerpriser	25
	Bilag 2: Forbrugsundersøgelsen.....	29
	Bilag 3: Forbrugsmønstre i forskellige husstande.....	31

1 Resumé og sammenfatning

1.1 Prisstigninger og husstandenes forbrug

I en længere årrække har prisudviklingen i Danmark været relativt stabil og beskeden. Stigningen i det generelle forbrugerprisindeks har været på ca. 2 % om året, og det har politikere og andre beslutningstagere efterhånden vænnet sig til. Kraftig inflation er blevet betragtet som noget, der hører fortiden til. Men i løbet af de sidste par år, er der blevet rokket lidt ved denne præmis for samfundsøkonomien, fordi prisstigningerne nu har bevæget sig op over 3 % om året. Prisstigningerne har især fundet sted på fødevarerområdet og på energiområdet.

Hvis forbrugssammensætningen er nogenlunde ens i forskellige indkomstgrupper, så betyder større prisstigninger på eksempelvis fødevarer ikke ret meget rent fordelingsmæssigt, fordi husstandene påvirkes ens. Hvis der derimod er forskelle i forbrugssammensætningen mellem rige og fattige husstande, så ser billedet helt anderledes ud. Så vil de husstande, som bruger relativt mange penge på fødevarer, blive dårligere stillet end de husstande, der bruger relativt få penge på fødevarer.

Modtagerne af sociale ydelser er en hårdt ramt gruppe, fordi de har en forbrugssammensætning, hvor fødevarer vejer relativt tungt. Desuden er de helt afhængige af reguleringen af ydelserne, som besluttet politisk. Spørgsmålet er, hvordan de grupper i samfundet, der har de mindste indkomster, bliver påvirket økonomisk af stærkt stigende fødevarerpriser. Det er fokus for denne undersøgelse.

1.2 Konsekvenser af stigende fødevarerpriser

Det er først og fremmest stigende priser på fødevarer og energi, som er baggrunden for stigningen i det samlede forbrugerprisindeks på det seneste. Ser vi på prisstigningerne inden for det seneste år, var stigningen i forbrugerprisindekset i februar 2008 på 3,1 %, men prisstigningen på fødevarer (inkl. ikke alkoholiske drikke) var på 7,0 %. Der er især tale om kraftige prisstigninger på varer som mælk, ost, æg og brød. Derudover er der en stigning på brændsel, el, gas og vand, som samlet lå på 4,8 %. Ser man nærmere efter, er der tale om store stigninger på varer som flydende brændsel på 19,6 % og gas på 14,3 %, mens el og fjernvarme ligger på henholdsvis 0,9 % og 2,6 %.

Forbrugssammensætningen er normalt forskellig for forskellige husstande, fordi de typisk har forskellige behov. Desuden er indkomstens størrelse også af en vis betydning for forbrugssammensætningen. Ser vi på fødevarerandelen for husstande med forskellig størrelse indkomster, viser det sig, at fødevarerandelen er faldende for husstande jo højere indkomst, de har. Fx

for par med børn er fødevareandelen for familier med lave indkomster 15,3 %, mens den for familier med høje indkomster er 11,0 %.

Undersøgelsen viser, at der er en signifikant sammenhæng mellem fødevarer og indkomst for alle relevante husstandstyper (enlige og par, med og uden børn). Sammenhængen med fødevareposten er negativ, dvs. at jo højere indkomst husstanden har, des mindre procentdel af deres samlede forbrug anvendes til fødevarer. (Bekræftet gennem lineære regressionsanalyser).

'Drikkevarer' og 'varme og el' varierer også signifikant med husstandens indkomst i to af husstandstyperne. De øvrige forbrugsposter varierer derimod ikke signifikant med husstandenes indkomst. Regressionsanalyserne viser således, at det kun er fødevareprocenten, der varierer signifikant med indkomsten i alle husstandstyper.

1.3 Konsekvenser for husstande med lave og høje indkomster

Spørgsmålet er nu, hvilke konsekvenser prisstigningerne har for husstande med forskellig indkomst, når forbrugssammensætningen mellem rige og fattige varierer. Vi har derfor foretaget analyser for husstande med forskellig størrelse indkomst: a) høje indkomster, b) mellemindkomster og c) lave indkomster. Vi har beregnet særlige prisindeks for hver indkomstgruppe, som angiver prisstigningen for den forbrugssammensætning, som karakteriserer hver indkomstgruppe.

Analysen fortæller to ting. For det første, at der alene er tale om udslag i forskellige prisindeks for husstande med forskellige indkomster, når priserne på de indkomstafhængige varegrupper fx fødevarerne stiger meget mere end de øvrige varegrupper.

For det andet, at når de indkomstafhængige varer fx fødevarerne stiger meget mere end andre varegrupper, giver det sig udslag i, at priserne for det forbrug som husstande med lave indkomster har, stiger mere end det forbrug, som husstande med høje indkomster har.

1.4 Husstande med lave indkomster har haft en negativ udvikling i købekraften

Hvis vi vil tegne et billede af husstandenes reelle købekraft, er det nødvendigt både at tage hensyn til prisudvikling og udvikling i de direkte skatter. Det sidste har vi gjort ved at se på udviklingen i den disponible indkomst (indkomst efter skat) for forskellige husstandstyper.

Når vi beregner udviklingen i husstandenes reelle købekraft i løbet af det sidste år fra 2007 til 2008, viser det sig, *at husstande med lave indkomster har haft en negativ udvikling i den reelle købekraft, mens både mellemindkomster og høje indkomster har haft en positiv udvikling.* Det gælder for alle husstandstyper. (I beregningerne er der taget hensyn til udviklingen i direkte skatter og til den særlige forbrugssammensætning, som gælder for de specifikke husstandstyper).

Vi kan altså konstatere, at den prisudvikling, de enkelte husstande har oplevet inden for de seneste år, har påvirket husstandene forskelligt. Det skyldes, at forbrugssammensætningen er forskellig for husstande med lave indkomster og høje indkomster. En af forskellene er bl.a., at fødevareandelen er højere for husstande med lave indkomster end for husstande med høje indkomster. Når priserne stiger mere på indkomstafhængige varegrupper som fx fødevarer, får det større negative konsekvenser for husstande med lave indkomster end for husstande med høje indkomster.

Konklusionen på vore analyser er, at hvis man skal holde husstande med lave indkomster ”skadesløse” i forbindelse med særlige prisstigninger på fødevarer, er det nødvendigt at tage hensyn til husstandenes forbrugssammensætning, fordi fødevarernes andel af forbruget varierer med indkomstens størrelse. Man kan ikke benytte et generelt forbrugerprisindeks til at regulere de sociale ydelser med, men er nødt til at konstruere et særligt prisindeks for modtagere af sociale ydelser.

2 Forbrugerpriserne – hvordan er det gået?

2.1 Stigning i forbrugerprisindeks

Hvad vi kan købe for vores penge, er afhængig af priserne på de varer og produkter, som vi ønsker. Forbrugerpriserne følges månedligt og opgøres i Danmarks Statistiks forbrugerprisindeks, som omfatter cirka 1.200 forskellige forbrugstyper.

Det er således muligt at se prisudviklingen for alle disse varer. Den samlede prisudvikling er angivet i forbrugerprisindekset, hvor varerne indgår med en bestemt vægt, som benævnes vægtgrundlaget. Forbrugerprisindekset er baseret på et dynamisk vægtgrundlag.

Forbrugerprisindekset angiver således stigninger og fald i de samlede priser, og de årlige stigninger ligger til grund for det, man benævner inflationen i Danmark.

Som det fremgår af figur 1 har inflationen – målt ved den årlige stigning i forbrugerprisindekset, og når vi betragter den måned for måned i perioden fra 2000 til i dag – været svingende med stigninger i perioder på 2,5 % og i andre perioder med kun 1,0 %. Der er ikke tale om en konstant inflation. På den anden side har inflationen holdt sig inden for et snævert område mellem 2,5 % og 0,7 %, og der har været tale om en moderat inflation.

Når der er kommet fokus på prisstigningerne, skyldes det ikke mindst, at der i det sidste år har været tale om kraftige prisstigninger. Inflationen er steget kraftigt de seneste måneder, og lå på 2,9 % i januar 2008 og 3,1 % i februar. Fra at inflationen lå på 1,1-1,2 % i august/september 2007 har der været tale om en kraftig inflation.

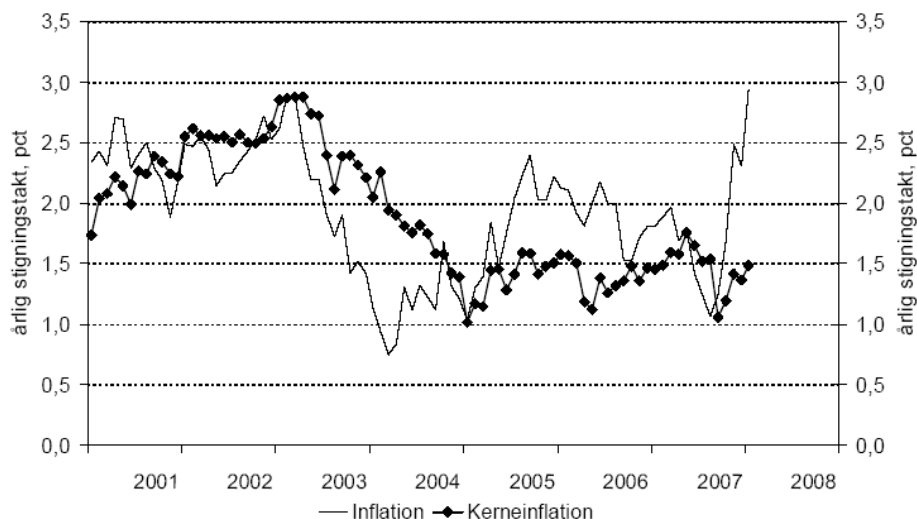
Ser man nærmere på prisstigningerne for de enkelte forbrugsposter, springer det dog i øjnene, at der er tale om specielle kraftige prisstigninger på fødevarer og energi, og det er ikke mindst disse prisstigninger, som ligger bag den øgede inflation.

Ser man på kerneinflationen – dvs. inflationen rensset for energi og fødevarer mv. – viser det sig, at forbrugerpriserne kun ville være steget med knap 1½ % i januar 2008, såfremt energi og fødevarer mv. var steget i samme takt som de øvrige poster i forbrugerprisindekset.

Set over de seneste år er der ikke tale om nogen stigende tendens i kerneinflationen. Selvom der er tale om små udsving, kan man sige, at kerneinflati-

onen har svinget omkring 1½ % siden starten af 2005 – altså på et relativt lavt niveau.

Figur 1. Udvikling inflation og kerneinflation

Anm.: Kerneinflationen viser inflationen renset for energi, føde- og drikkevarer, samt tobak. Kerneinflationen viser, hvordan inflationen ville være forløbet, hvis priserne på energi, føde- og drikkevarer samt tobak var steget på samme måde som de øvrige varer og tjenester i forbrugerprisindekset.

Kilde: AErådet pba. Danmarks Statistik.

2.2 Stigende priser på fødevarer og energi

Det er først og fremmest stigende priser på fødevarer og energi, som er baggrunden for stigningen i det samlede forbrugerprisindeks på det seneste. Når vi ser på prisstigningerne for fødevarer og energi, er der imidlertid også tale om svingninger. Fx steg priserne på energi og fødevarer samlet set med ca. 2 ¾ % i januar 2007, de faldt med knap ¼ % i august 2007 og steg så med 7 % i januar 2008.

Ser man på udviklingen i priserne for fødevarer, fremgår det af prisindekset, at der set over flere måneder har været tale om stigende fødevarerpriser fra ultimo 2005 og frem, men hvor stigningstaksten har været særlig høj fra midt i 2007 og frem til januar 2008. (Se udviklingen i forbrugerprisindeks og indeks for fødevarer – bilag 1).

Set i forhold til forbrugerprisindekset har prisindekset for fødevarer ligget under forbrugerprisindekset i perioden fra midten af 2003 til januar 2007. Ser vi på andre forbrugsposter har prisindekset for fx brændsel, el og gas ligget over forbrugerprisindekset siden midten af 2004, og det samme har været tilfældet med prisindekset for transport. Prisindekset for fritid og kultur har ligget under forbrugerprisindekset og udvist en faldende tendens siden primo 2004. (Se figurer i bilag 1).

2.3 Prisstigningerne fra februar 2007 til februar 2008

Ser vi på prisstigningerne inden for det seneste år har der været tale om store forskelle. Hvor stigningen i forbrugerprisindekset i februar 2008 var 3,1 % var den samlede stigning på fødevarer (inkl. ikke alkoholiske drikke) på 7,0 %. Der er især tale om kraftige prisstigninger på varer som mælk, ost, æg og brød.

Derudover er der en stigning på brændsel, el, gas og vand, som samlet lå på 4,8 %. Ser man nærmere efter, er der tale om store stigninger på varer som flydende brændsel på 19,6 % og gas på 14,3 %, mens el og fjernvarme ligger på henholdsvis 0,9 % og 2,6 %.

Derudover kan der konstateres en kraftig stigning på porto med 14,5 %.

Med hensyn til fx grøntsager er der tale om en stigning på 2,3 %.

Tabel 2.1: Prisstigning på udvalgte fødevarer og energi. Forbrugerprisindeks februar 2008. (indeks februar 2008 i forhold til februar 2007)

	Prisstigning februar 2007-2008
Fødevarer (inkl. ikke-alkoholiske drikke).....	7,0 %
Herunder:	
Brød.....	13,0 %
Ost.....	12,1 %
Mælk.....	18,0 %
Æg.....	13,6 %
Grøntsager	2,3 %
Brændsel, el, gas, vand	4,8 %
Herunder:	
Flydende brændsel	19,6 %
Gas.....	14,3 %
Vand.....	3,6 %
El	0,9 %
Fjernvarme	2,6 %

Inden for det seneste år har der derimod været tale om mindre prisstigninger på vareposter under fritid og kultur, som kun er steget med 1,7 %, og på sundhedsydelser har der samlet været tale om et fald på cirka 1,0 %.

2.4 Konsekvenser af øgede prisstigninger

De forøgede priser på fødevarer og energi rammer stort set alle familier, da der er tale om nødvendige dagligdagsvarer og produkter, som vi alle har brug og behov for.

Det rammer dog især familier, hvor fødevarer og energi udgør en større andel af det samlede forbrug end i andre familier og specielt familier, hvor fødevarer som mælk, ost, brød og æg indtager en væsentlig plads i det daglige.

3 Forbrugssammensætning

Forbrugssammensætningen er normalt forskellig for forskellige husstande, fordi forskellige husstande typisk har forskellige behov. Eksempelvis har børnefamilier andre behov end familier uden børn, og unge vil på nogle områder have et andet forbrug end ældre. Desuden afhænger forbrugssammensætningen bl.a. af, om der er tale om nødvendige varer eller luksusforbrug, ligesom det selvfølgelig afhænger af husstandenes præferencer.

3.1 Husstandstyper

I første omgang vises forbrugsmønstret i fire husstandstyper (enlige/par og +/- børn) opdelt på hovedkategorier af forbrug.

Tabel 3.1: Forbrugsmønstret i forskellige husstandstyper. Procentfordeling

<i>Procent</i>	Enlige uden børn	Enlige med børn	Par uden børn	Par med børn
Fødevarer.....	12,2	13,3	11,6	12,9
Drikkevarer.....	5,6	5,3	5,2	4,2
Tøj.....	6,1	6,7	4	5,7
Boligbenyttelse.....	25,8	25,8	23,5	20,4
Varme/el mv.....	8,3	7,9	7,4	7,2
Boligudstyr.....	4,2	4,5	6,4	6
Medicin.....	2,4	1,8	3,5	1,7
Køb af transportmidler	0,8	1,7	2,9	3,4
Anden transport.....	10,8	9,9	11,4	11,9
Fritid.....	11,2	9,7	11,3	10,2
Andet forbrug.....	12,6	13,4	12,8	16,4
I alt.....	100	100	100	100
Antal (N).....	945	178	776	682

Der er meget begrænsede forskelle på forbrugsmønstret i de fire husstandstyper. Størst forskel er der på posten boligbenyttelse, hvor enlige har størst udgiftsprocent, mens par med børn har de mindste udgifter til boligbenyttelse – relativt set. Udgifter til transport og transportmidler udviser også visse forskelle mellem familietyperne.

3.2 Studerende, selvstændige og pensionister

Husstandstyperne består af en række undergrupper, som har hver deres særkender i forhold til forbrug. Det gælder for det første de studerende, som ofte har en atypisk levevis, hvor nogle studerende eksempelvis får mad og andre ting fra deres forældre, som påvirker deres forbrug. En anden gruppe

er selvstændige, som i nogle sammenhænge også kan have særlige forhold, som påvirker deres forbrug, fx forbrug af egne varer. Endelig er der den store gruppe af pensionister og efterlønsmodtagere, som i mange tilfælde har særlige forhold omkring deres forbrugsmønster. Disse tre grupper har vi udeladt i de følgende analyser, fordi vi ønsker at have nogle ”rene” grupper, som vi bedre kan sammenligne.

Tabel 3.2: Forbrugsmønstret i forskellige husstandstyper – eksklusive studerende, selvstændige og personer på 60 år og derover. Procentfordeling

<i>Procent</i>	Enlige uden børn	Par uden børn	Par med børn
Fødevarer	9,4	10,8	12,9
Drikkevarer	6,2	5,6	4,2
Tøj.....	4,1	4,4	5,6
Boligbenyttelse	26,8	21,1	20,4
Varme/el mv.	7,8	6,7	7,2
Boligudstyr.....	4,8	6,9	6,0
Medicin	2,0	2,8	1,8
Køb af transportmidler.....	1,5	3,5	3,4
Anden transport.....	11,9	13,0	11,9
Fritid.....	11,9	11,6	10,2
Andet forbrug.....	13,6	13,6	16,4
I alt.....	100,0	100,0	100,0
Antal (N)	457	473	662

Tabellen viser i det store og hele samme mønster som den foregående tabel. Børnefamilierne bruger mest på fødevarer, tøj og ’andet forbrug’, mens enlige uden børn derimod bruger mest på boligbenyttelse. Men i det store og hele er forbrugsmønstret ret ensartet.

3.3 Indkomstafhængighed

Et vigtigt spørgsmål er, om forbrugsmønstret varierer med husstandenes indkomster. Dvs. om der er et ”nødvendighedsforbrug” og et ”luxusforbrug”, som afspejler sig i en forskellig forbrugssammensætning mellem fattige og rige. Dette har vi undersøgt gennem en lineær regressionsanalyse, hvor vi analyserer sammenhængen mellem husstandenes samlede indkomster og de forskellige forbrugsposter.

Tabel 3.3: Regressionskoefficienter (beta) i en analyse med samlet indkomst. (Lineær regression). 20-59 år. Ekskl. studerende og selvstændige

	Enlige uden børn	Par uden børn	Par med børn
Fødevarer.....	÷0,190	÷0,176	÷0,200
Drikkevarer.....	÷0,205	÷0,120	(÷0,045)
Tøj.....	(÷0,008)	(+0,014)	(+0,053)
Boligbenyttelse.....	(+0,008)	(+0,001)	(÷0,074)
Varme og el.....	÷0,104	(÷0,029)	÷0,094
Boligudstyr.....	(+0,040)	(÷0,089)	+0,096
Medicin.....	(+0,009))	(÷0,054)	(÷0,036)
Bilkøb.....	(+0,082)	(+0,088)	(+0,019)
Transport i øvrigt.....	(+0,035)	(+0,036)	(+0,063)
Fritid og kultur.....	(+0,010)	(÷0,075)	(+0,064)
Andet.....	(+0,099)	(+0,052)	(+0,036)

() Ikke signifikant på 95 %-niveau

+ : Positiv sammenhæng

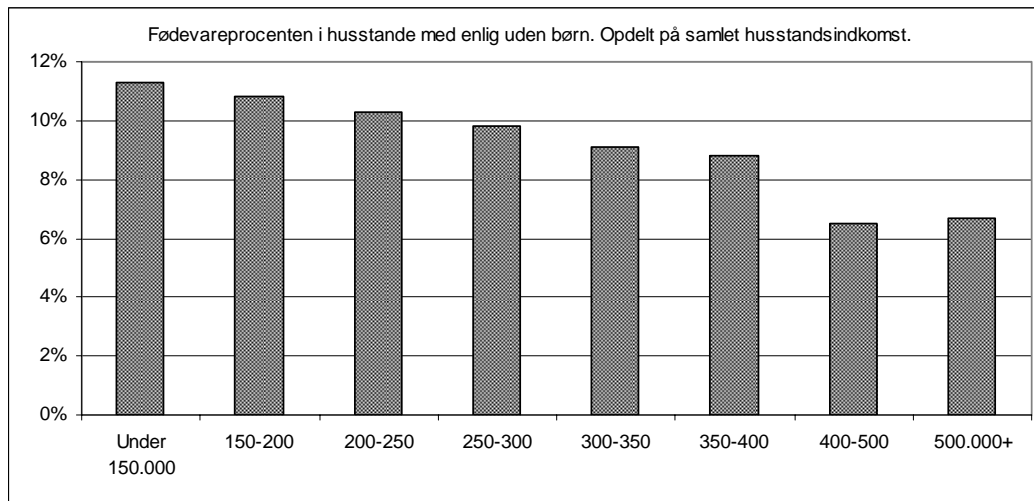
÷ : Negativ sammenhæng

Tabellen med regressionskoefficienterne viser, at det kun er fødevarerposten, som helt konsekvent viser signifikant sammenhæng med indkomst i alle tre husstandstyper. Sammenhængen med fødevarerposten er negativ, dvs. at jo højere indkomst husstanden har, des mindre procentdel af deres samlede forbrug anvendes til fødevarer.

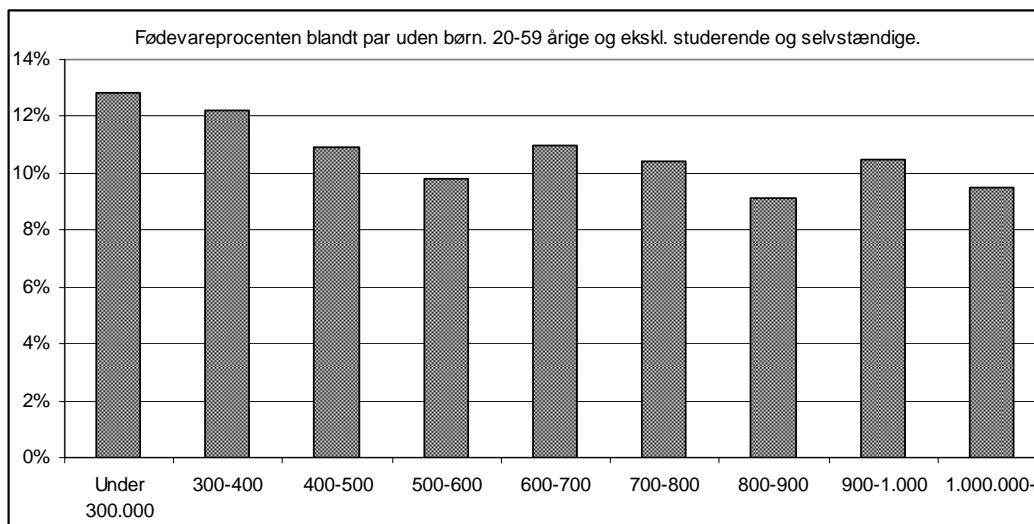
Tabellen viser også, at 'drikkevarer' og 'varme og el' varierer signifikant med husstandens indkomst i to af husstandstyperne, men ikke i husstandstype 'par med børn'. Alle de øvrige forbrugsposter varierer ikke signifikant med husstandenes indkomst.

3.4 Fødevarerprocenten

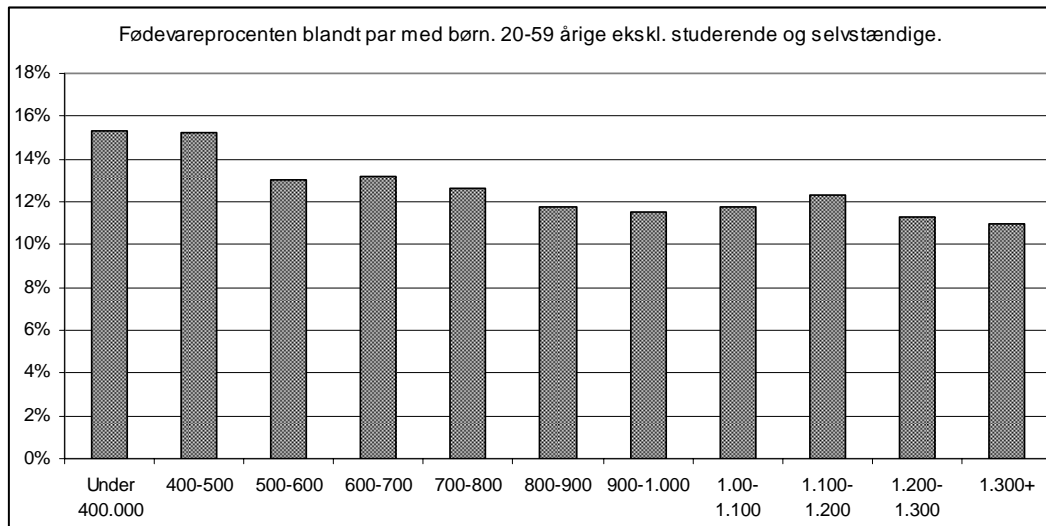
Vore regressionsanalyser viser, at det kun er fødevarerprocenten, der varierer signifikant med indkomsten, men det er for mennesker et abstrakt begreb. I de følgende figurer har vi vist, hvordan dette billede ser ud for de tre husstandstyper.

Fødevarerprocenten blandt enlige uden børn viser, at den er jævnt faldende med stigende indkomst, bortset fra i den øverste ende, hvor den er lige stor.

Blandt parfamilier uden børn er mønstret lidt ujævnt, når man kommer over 600.000 kr. i samlet indkomst. Men i intervallet fra 0 til 600.000 kr. er der et klart mønster, hvor fødevarerprocenten falder, når indkomsten stiger.

Blandt par med børn er mønstret det samme som blandt par uden børn, hvor fødevareprocenten stort set er faldende indtil en samlet indkomst på 900.000 kr., hvorefter mønstret er lidt svingende.

Sammenfattende for de tre husstandstyper kan man sige, at fødevareprocenten er faldende med indkomsten – i hvert fald indtil et vist niveau. Blandt de højere indkomster er sammenhængen med fødevareprocenten derimod ikke klar.

4 Prisindeks og indkomst

I det foregående afsnit kunne vi vise, at der er en vis sammenhæng mellem husstandenes indkomst og forbruget, især fødevarerforbruget. Spørgsmålet er imidlertid, hvilke konsekvenser dette har for husstande med forskellig indkomst, når vi inddrager prisudviklingen. Hvis forbrugssammensætningen mellem rige og fattige varierer, vil de også blive påvirket forskelligt, når priserne på visse varer udvikler sig forskelligt. Konkret har vi konstateret, at fødevarerpriserne de seneste år er steget stærkere end andre priser.

I de følgende analyser har vi analyseret priser og forbrugssammensætning i forskellige husstande med:

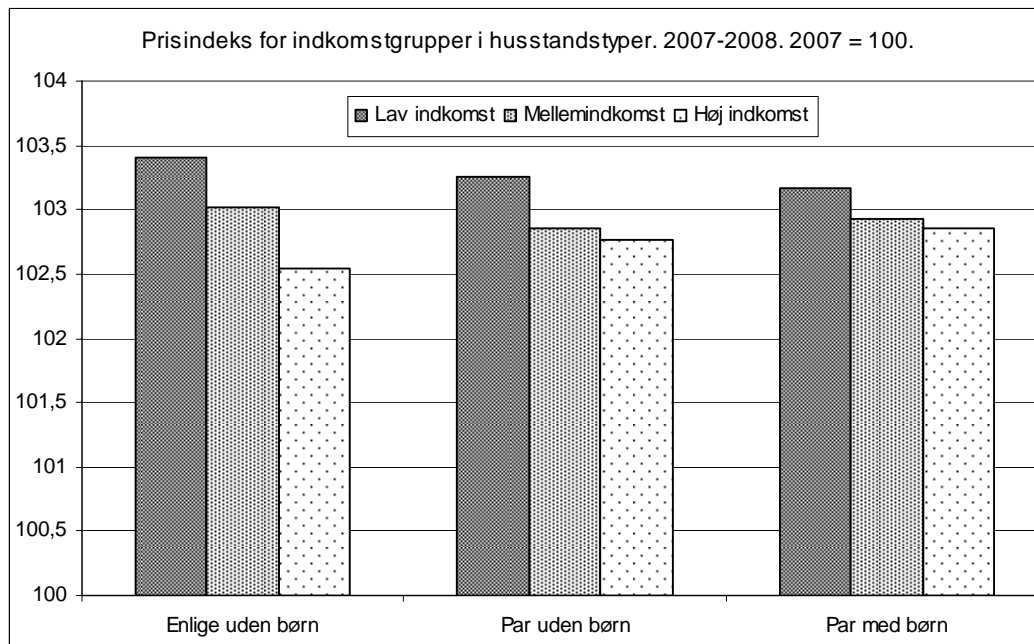
- Høje indkomster
- Mellemindkomster
- Lave indkomster

Forbrugssammensætningen for de forskellige husstandstyper fremgår af bilag 3.

4.1 Prisindeks 2007-2008

Forbrugerprisindekset viser, at prisstigningerne har været meget markante i det sidste år, dvs. fra 2007 til 2008. Især er fødevarerpriserne steget markant. Spørgsmålet er derfor, hvor meget prisudviklingen påvirker husstandene fra et år til det næste. Desuden inddrages udviklingen i overførselsindkomster og erhvervsindkomster i analyserne for at få et billede af de realøkonomiske effekter for husstande med forskelligt indkomstgrundlag.

Følgende figur tegner billedet af prisudviklingen for tre forskellige husstandstyper og tre forskellige indkomstniveauer, idet der er taget hensyn til deres forbrugssammensætning jf. Forbrugsundersøgelsen fra Danmarks Statistik. I analyserne indgår ikke studerende og selvstændige, ligesom husstande med personer på 60 år og derover også er udeladt.

Figuren viser for det første, at prisstigningerne har været størst for de lave indkomster og mindst for de høje indkomster. Dette mønster gælder uanset, hvilken husstandstype der er tale om. Forskellene skyldes, at forbrugssammensætningen varierer, jf. tidligere kapitel.

Blandt de 'enlige uden børn' er priserne steget med næsten 3,5 % for de lave indkomster, men kun 2,5 % for de høje indkomster, og mellemindkomsterne har haft prisstigninger på 3,0 %.

Blandt 'par uden børn' er priserne steget med 3,3 % for de lave indkomster, men kun 2,7 % for de høje indkomster, og mellemindkomsterne ligner mest de høje indkomster.

Blandt 'par med børn' varierer prisstigningerne mindre. De lave indkomster har haft prisstigninger på 3,2 %, mens de høje indkomster har haft prisstigninger på 2,8 %, og mellemindkomsternes priser er steget med 2,9 %.

4.2 Indkomsterstättende ydelser

Tabel 4.1

<i>Bruttobeløb pr. måned</i>	2007	2008	Stigning i %
Kontanthjælp – forsørgere	11.904 kr.	12.249 kr.	+2,9 %
Kontanthjælp – ikke forsørgere	8.959 kr.	9.219 kr.	+2,9 %
Starthjælp – gifte over 25 år	4.787 kr.	4.926 kr.	+2,9 %
Starthjælp – enlige over 25 år	5.773 kr.	5.940 kr.	+2,9 %
Dagpenge	14.803 kr.	15.232 kr.	+2,9 %

Tabellen viser, at de indkomsterstättende ydelser alle er steget med 2,9 % fra 2007 til 2008. Hvis vi sammenholder stigningerne i kontanthjælp, starthjælp og dagpenge med prisstigningerne, så kan vi konstatere, at der har været tale om en reallønstilbagegang, idet prisstigningerne for disse har været på ca. 3,5 % i det sidste år. Det betyder, at gruppen med lave indkomster, fx kontanthjælpsmodtagere og personer på starthjælp har haft en nedgang i realindkomst på 0,6 % i løbet af det sidste år. Dette er dog under forudsætning af, at indkomstskatten ikke har ændret sig.

4.3 Udvikling i real-disponibel indkomst

Hvis vi vil tegne et billede af husstandenes reelle købekraft, er det nødvendigt både at tage hensyn til prisudvikling og udvikling i de direkte skatter. Det kan vi gøre ved at beregne udviklingen i den disponible indkomst for forskellige husstandstyper.

I den næste tabel har vi udvalgt eksempler på husstande, som repræsenterer forskellige indkomststørrelser, dvs. lave indkomster, mellemindkomster og høje indkomster i forskellige husstandstyper. De tre indkomstgrupper svarer til de indkomstgrupper, som er indgået i beregningerne af prisindeks.

Tabellen viser udviklingen for det seneste år fra 2007 til 2008. Der er vist stigningen i disponibel indkomst (indkomst efter skat), og priser, hvor der er taget hensyn til, at forbrugssammensætningen er forskellig i husstande med høje og lave indkomster. Med disse oplysninger er vist udviklingen i den reelle købekraft.

Tabel 4.2: Eksempler på husstandsberegninger. Ændring fra 2007 til 2008

	Lav indkomst	Mellemindkomst	Høj indkomst
Enlig uden børn	<i>Enlig over 25 år på kontanthjælp</i>	<i>Enlig LO-arbejder</i>	
Disponibel indkomst			
2007.....	85.019 kr.	186.616 kr.	
2008.....	87.469 kr.	195.532 kr.	
Stigning i %.....	+2,88 %	+4,78 %	
Prisstigning*.....	+3,40 %	+3,02 %	
Realvækst i procent...	÷0,62 %	+1,62 %	
Par uden børn	<i>Pensionistægtepar**</i>	<i>LO-ægtepar</i>	
Disponibel indkomst			
2007.....	181.683 kr.	355.058 kr.	
2008.....	187.108 kr.	369.088 kr.	
Stigning i %.....	+2,99 %	+3,95 %	
Prisstigning*.....	+3,26 %	+2,86 %	
Realvækst i procent...	÷0,37 %	+0,98 %	
Par med børn	<i>Ægtepar på kontanthjælp efter 6 mdr. og 2 børn</i>	<i>Funktionær-ægtepar med 2 børn</i>	<i>Direktørægtepar med 2 børn</i>
Disponibel indkomst			
2007.....	218.505 kr.	511.714 kr.	684.713 kr.
2008.....	224.469 kr.	529.944 kr.	709.019 kr.
Stigning i %.....	+2,73 %	+3,56 %	+3,55 %
Prisstigning*.....	+3,17 %	+2,93 %	+2,85 %
Realvækst i procent...	÷0,53 %	+0,53 %	+0,60 %

* Prisstigningerne er beregnet efter husstandenes specifikke forbrugssammensætning.

** Det eneste relevante eksempel i Lovmodellen er et pensionistægtepar.

Kilde: Egne beregninger på Lovmodellens familieeksempler.

Tabellen viser meget klart, at husstandene med lave indkomster har haft en negativ udvikling i den reelle købekraft, mens både mellemindkomster og høje indkomster har haft en positiv udvikling.

4.4 Sammenfatning

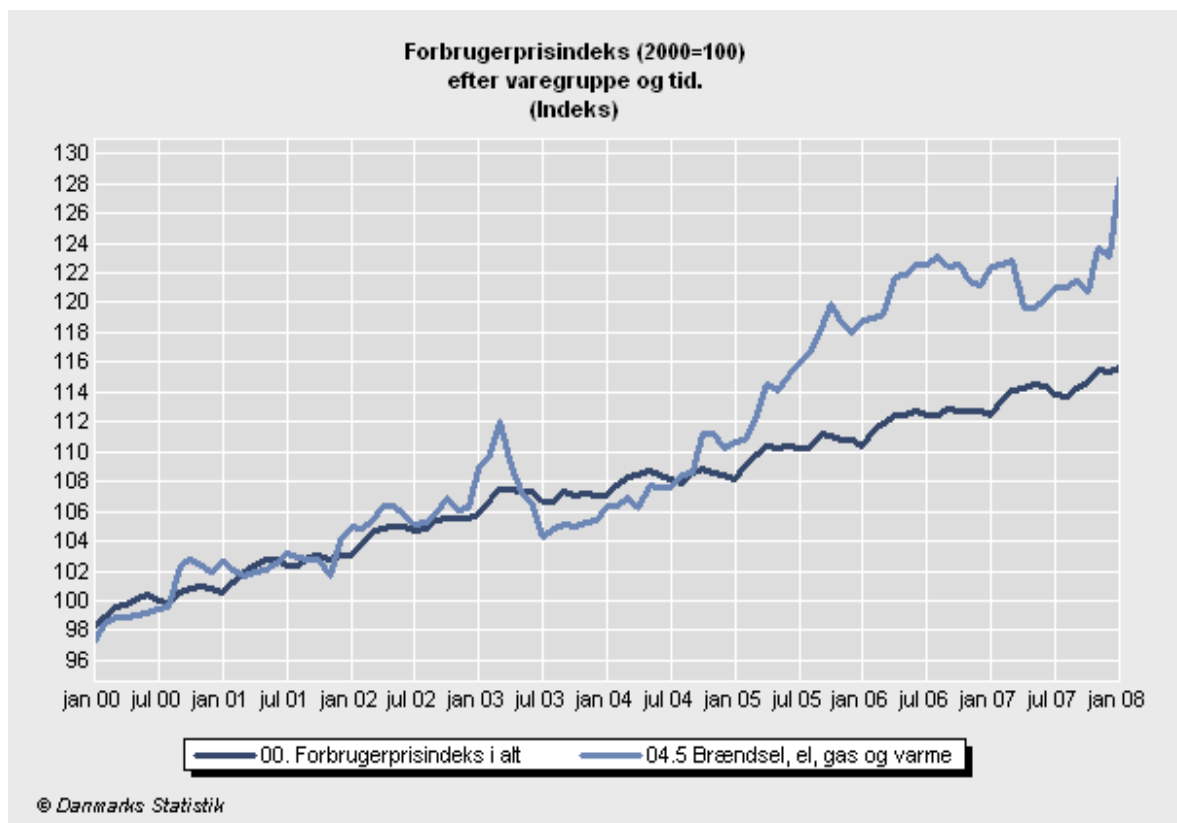
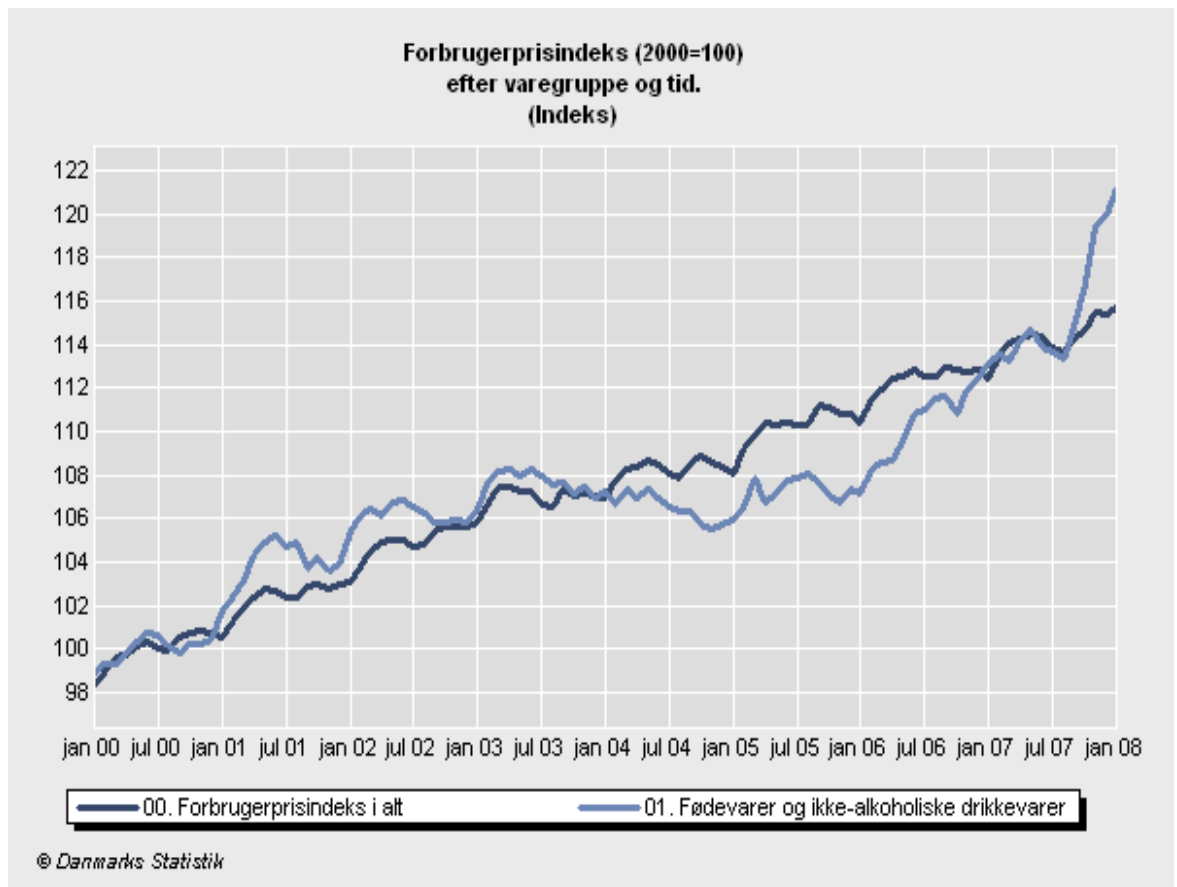
Den prisudvikling, de enkelte husstande har stået over for de seneste år, har påvirket husstandene forskelligt. Det skyldes, at forbrugssammensætningen er forskellig for husstande med lave indkomster og høje indkomster. En af forskellene er bl.a., at fødevareandelen er højere blandt husstande med lave indkomster end blandt husstande med høje indkomster.

Når priserne stiger mere på indkomstafhængige varegrupper som fx fødevarer får det større konsekvenser for husstande med lave indkomster end for husstande med høje indkomster. Fx er forbruget for par med børn med lave indkomster steget med 7,3 %, mens det for par med børn med høje indkomster kun er steget med 6,1 %. Og forbruget for enlige uden børn med lave indkomster er steget med 7,1 %, mens det for enlige uden børn med høje indkomster kun er steget med 6,3 %.

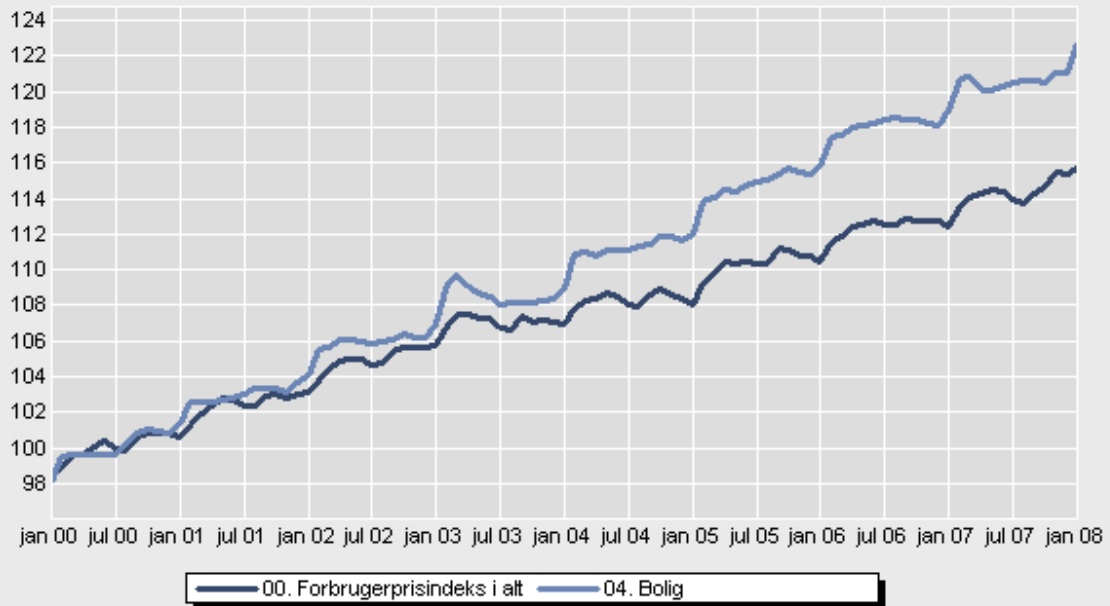
Når vi beregner udviklingen i husstandenes reelle købekraft fra 2007 til 2008, viser det sig, *at husstande med lave indkomster har haft en negativ udvikling i den reelle købekraft, mens både mellemindkomster og høje indkomster har haft en positiv udvikling.*

I disse beregninger er der taget hensyn til udviklingen i direkte skatter og til den særlige forbrugssammensætning, som gælder for de specifikke husstandstyper.

Bilag 1: Udvikling i forbrugerpriser

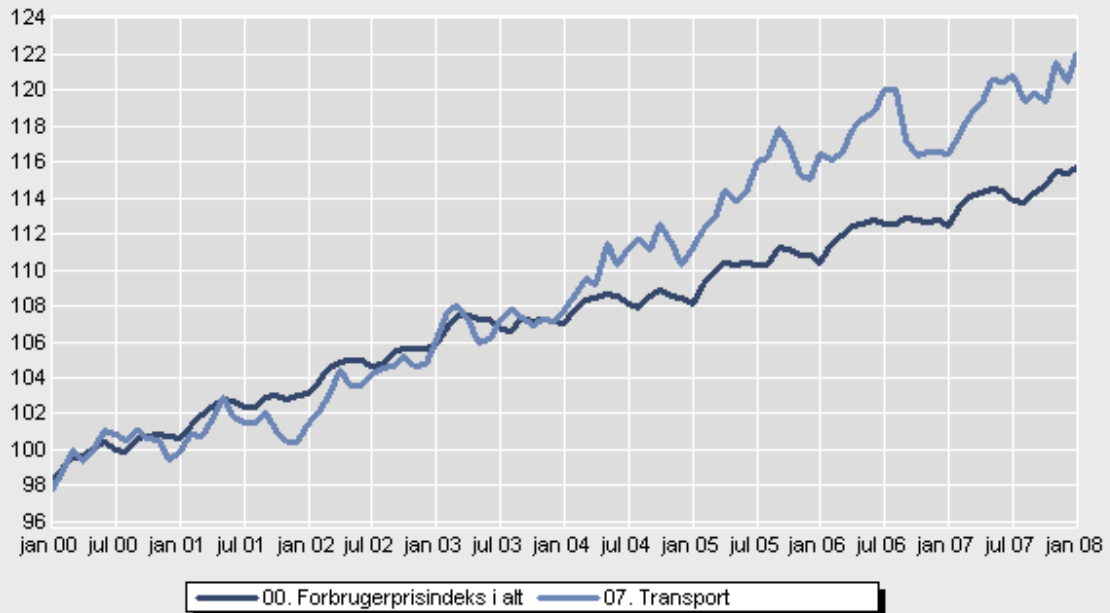

**Forbrugerprisindeks (2000=100)
efter varegruppe og tid.
(Indeks)**

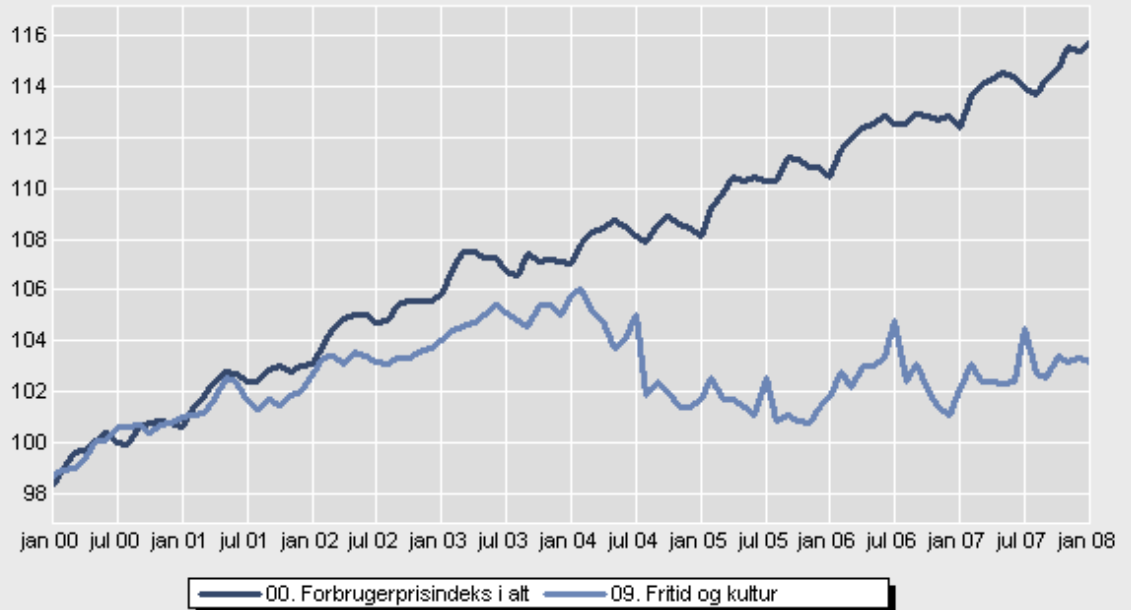
© Danmarks Statistik

**Forbrugerprisindeks (2000=100)
efter varegruppe og tid.
(Indeks)**

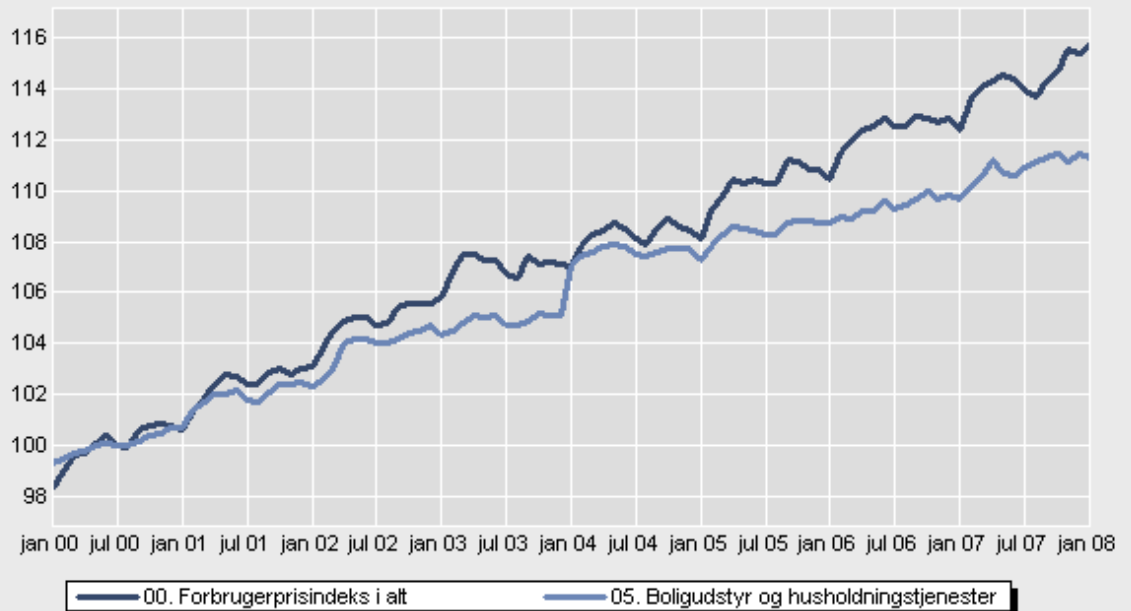
© Danmarks Statistik

**Forbrugerprisindeks (2000=100)
efter varegruppe og tid.
(Indeks)**

© Danmarks Statistik

**Forbrugerprisindeks (2000=100)
efter varegruppe og tid.
(Indeks)**

© Danmarks Statistik

Bilag 2: Forbrugsundersøgelsen

Datagrundlaget for denne undersøgelse er Danmarks Statistiks Forbrugsundersøgelse. Forbrugsundersøgelsen belyser de økonomiske forhold i de private husstande og belyser husstandenes faktiske økonomiske forhold.

En husstand ser defineret som en gruppe af personer, som bor sammen og har en høj grad af fællesøkonomi, dvs. deler indtægter og udgifter. I 2004-undersøgelsen er det opgjort til 2.553 millioner husstande i Danmark.

Forbrugsundersøgelsen er gennemført som en stikprøveundersøgelse. Det endelige antal husstande i undersøgelsen udgør 2.449 ud af de 2.553 millioner private husstande – altså en stikprøve på ca. 0,1 %.

Husstandene har deltaget i et omfattende interview, hvor der er især spurgt om faste udgifter de seneste 12 måneder, om besiddelsen af og udgifter til en række varige forbrugsgoder, om benyttelse af sundhedsvæsen, uddannelsessystem og børnepasningsordninger samt om visse indkomster og skatter og pensionsordninger. Derudover har husstandene i 2 uger ført et detaljeret regnskab over alle udgifter. Regnskabsføringen for de enkelte husstande er spredt ud over året for at sikre, at sæsonmæssige ændringer i forbruget bliver dækket af undersøgelsen.

Stikprøven er fordelt på 3 år. Det er målet hvert år at indsamle data fra ca. 1.000 husstande. Da en sådan stikprøve er for lille som grundlag for detaljerede opgørelser, sammenregnes data fra tre år til en stikprøve. Forbrugsundersøgelsens data er indsamlet i 2003, 2004 og 2005 og efterfølgende regnes i 2004-priser og benævnes Forbrugsundersøgelsen 2003-2005.

I alt blev der udtrukket 4.500 adresser, hvor det lykkedes at få 2.449 besvarelser, som svarer til, at 54,9 % af husstandene ligger til grund for undersøgelsen.

Fordelen ved Forbrugsundersøgelsen er, at den ud over oplysninger om husstandenes forskellige former for indkomster samt overførsler fra såvel det offentlige som det private, også indeholder skatter og private renteudgifter samt opsparing i form af pensionsindbetalinger og opsparing i øvrigt. Der er benyttet en særligt beregnet husleje af ejerboliger og fritidsboliger. Dette er sket på grundlag af Danmarks Statistiks huslejeundersøgelse, hvor huslejer fra udlejningsboliger er overført til ejerboliger af samme størrelse med samme faciliteter, beliggenhed mv. Denne beregnede husleje er på samme tidspunkt et udtryk for husstandens reelle boligforbrug, og for hvor meget en ejerhusstand sparer ved ikke at skulle leje en tilsvarende bolig. Det samme beløb indgår derfor både som forbrug og som indkomst. Denne måde at opgøre boligforbruget på følger nationalregnskabet principper og internationale anbefalinger.

Ud over indkomster, indkomstoverførsler, opsparing og formue indeholder Forbrugsundersøgelsen detaljerede oplysninger om de enkelte husstandes forbrug – fx er forbruget i de mest detaljerede opdelinger fordelt på ca. 1.200 forskellige forbrugsposter. Det er oplysningerne om husstandenes forbrug, som benyttes ved beregningen af det præcise vægtgrundlag for de forskellige forbrugerprisindeks og det almindeligt benyttede forbrugerprisindeks som udtryk for inflationen.

Bilag 3: Forbrugsmønstre i forskellige husstande

Tabel 1: Forbrugsmønstret blandt enlige uden børn

<i>Procent</i>	<i>-150.000 kr.</i>	<i>250-300.000 kr.</i>	<i>500.000 kr.+</i>	<i>Alle</i>
Fødevarer.....	11,3	9,8	6,7	9,4
Drikkevarer.....	10,4	5,3	4,5	6,2
Tøj.....	3,3	4,4	3,7	4,1
Boligbenyttelse.....	27,7	26,1	26,8	26,8
Varme/el.....	10,4	7,4	5,8	7,8
Boligudstyr.....	2,9	5,9	4,4	4,8
Medicin.....	1,6	2,2	2,0	2,0
Køb af bil/cykel mv.	0,1	0,6	7,3	1,5
Øvrig transport.....	9,4	12,1	12,2	11,9
Fritid.....	11,2	11,9	12,2	11,9
Andet.....	11,7	14,3	14,4	13,6
I alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal (N).....	37	68	35	457

Kilde: Særkørsler på Forbrugsundersøgelsen. 2003-2005.

Tabel 2: Forbrugsmønstret blandt par uden børn

<i>Procent</i>	<i>-300.000 kr.</i>	<i>500-600.000 kr.</i>	<i>1.000.000 kr.+</i>	<i>Alle</i>
Fødevarer.....	12,8	9,8	9,5	10,8
Drikkevarer.....	7,0	5,4	4,4	5,6
Tøj.....	3,8	4,6	4,7	4,4
Boligbenyttelse.....	23,8	21,4	20,8	21,1
Varme/el.....	6,4	6,9	6,0	6,7
Boligudstyr.....	5,8	5,3	8,2	6,9
Medicin.....	2,4	3,3	2,4	2,8
Køb af bil/cykel mv.	1,5	4,2	4,9	3,5
Øvrig transport.....	14,0	13,7	13,7	13,0
Fritid.....	10,6	12,4	10,3	11,6
Andet.....	11,9	13,0	15,1	13,6
I alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal (N).....	47	80	38	473

Kilde: Særkørsler på Forbrugsundersøgelsen. 2003-2005.

Table 3: Consumption patterns among couples with children

<i>Procent</i>	<i>-400.000 kr.</i>	<i>700-800.000 kr.</i>	<i>1.300.000 kr.+</i>	<i>Alle</i>
Fødevarer	15,3	12,6	11,0	12,9
Drikkevarer	3,3	4,4	3,6	4,2
Tøj.....	6,0	5,6	7,2	5,6
Boligbenyttelse	24,1	20,0	19,4	20,4
Varme/el	8,1	6,9	5,3	7,2
Boligudstyr.....	5,0	6,1	6,7	6,0
Medicin	1,9	1,8	1,5	1,8
Køb af bil/cykel mv.	2,7	3,8	2,9	3,4
Øvrig transport.....	11,7	11,8	12,5	11,9
Fritid.....	9,4	10,3	12,6	10,2
Andet	12,5	16,7	17,3	16,4
I alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0
N	46	104	40	662

Kilde: Særkørsler på Forbrugsundersøgelsen. 2003-2005.

Anm: 20-59 årige. Ekskl. studerende og selvstændige.

